

BORIN-LEŽÁK, Vladimír: *Za přeludem svobody aneb Tak bylo, je a bude...*
Vlahour Publishers, Praha 2018, 258 stran

Zatímco protihabsburský zahraniční odboj za první světové války v letech 1914–1918 byl soustředěn kolem osobnosti T. G. Masaryka coby jeho nezpochybnitelného vůdce, protinacistický exil během druhé světové války se takovému luxusu netěšil. Je pravdou, že Edvarda Beneše po březnu 1939 mnozí akceptovali jako hlavu odbojové akce v Londýně, byť třeba se skřípěním zubů. Ti, kteří mu nemohli zapomenout mnichovskou kapitulaci, včetně skupiny okolo generála Lva Prchaly, však v exilu vytvořili opozici, od jara 1945 zastřešenou tzv. Českým národním výborem. Byla málo početná a nepříliš vlivná, přesto je třeba její činnost podrobit objektivnímu bádání. Po skončení války se tito lidé ve většině případů nevrátili do Československa, ale vytrvale napadali jeho zahraničněpolitickou orientaci na Sovětský svaz, Košický vládní program a Národní frontu. Za to se jim dostalo nelichotivé nálepky „fašistů, zrádců a nepřátel lidu“, která na nich uplávala čtyři desetiletí komunistického režimu a bohužel i po pádu železné opony. Až na několik světlých výjimek (Jan Němeček, Jan Cholínský, Jiří Plachý) se historici dosud spíše vyhýbali komplikovaným, bezpochyby však velmi zajímavým osudům generála Prchaly a jeho spolupracovníků, mezi něž patřili zejména Karel Locher, Zdeněk Sládeček, Jiří Bertl a Vladimír Borin-Ležák.

Právě paměti posledního jmenovaného vycházejí péčí Jana Kalvody, advokáta a někdejšího ministra českých vlád. Sluší se doplnit, že Borin-Ležák byl bratrem jeho matky. Rukopis zůstal dlouho v držení rodiny a teprve nyní, v souvislosti se stým výročím založení republiky, byl publikován, paradoxně zhruba ve stejný čas jako paměti Rudolfa Kopeckého (*Vzpomínky starého novináře. Proti Benešovi, nacistům a komunistům*. Machart, Beroun 2018), působícího rovněž v Londýně v pravicových exilových kruzích.

Vladimír Ležák (1902–1970) měl za sebou bohaté životní zkušenosti. Jako mladík vstoupil do cizinecké legie, po návratu do Československa vystřídal řadu profesí, redakcí, kde publicisticky působil, a ostatně i politických směrů, k nimž se hlásil. Od národních socialistů přešel koncem 20. let do KSČ a stal se oblíbeným fejetonistou v komunistických tiskovinách, kam psal jako V. Borin. Z té doby tedy pochází jeho pseudonym a de facto druhé jméno, pod nímž vešel ve známost. Sluší se nicméně připomenout, že během pobytu v Austrálii v 50. letech si nechal říkat Ian Debor. Vydal i několik próz. Při cestě po Sovětském svazu chtěl bojovat v Rudé armádě proti Japoncům, byl však obviněn z trockismu, uvězněn a vyhoštěn zpátky domů, kde jej strana záhy vyloučila ze svých řad. Utvrdil se ve vlasteneckých postojích a znovu se stal národním socialistou. Po zřízení Protektorátu Čechy a Morava zprvu patřil mezi stoupence česko-německé spolupráce. Někteří jej považovali za konfidenta Gestapa, ve skutečnosti však byl aktivní v odboji, pomáhal lidem s ilegálním přechodem hranic a komunikoval s francouzskou rozvědkou. Na podzim 1939 byl sám nucen odejít za hranice, nejprve do Paříže, po porážce Francie následujícího jara do Londýna.

Právě v tomto období začínají paměti Vladimíra Borina-Ležáka. V celkem dvaceti kapitolách podrobně líčí své další osudy, včetně dlouhé internace britskými úřady, vinou udání ze strany exilových kruhů okolo Edvarda Beneše. Po propuštění

na svobodu se ve funkci tajemníka podílel na činnosti Českého národního výboru generála Prchaly a nějaký čas strávil také ve Skotsku. Z ekonomických důvodů se roku 1952 rozhodl zkusit štěstí v Austrálii. Odjezdem na druhý konec světa se vyprávění paměti uzavírá, což čtenáře může jen mrzet, protože ani další životní putování tohoto dobrodruha nepostrádá atraktivní momenty. Dal se do služeb Anticommunist Labor Party, organizoval odborové hnutí pracovníků železnic a v ocelárnách na melbournském předměstí Richmond dostal k dispozici sekretariát a redakci časopisu *Trade Unionist*, který vycházel v deseti jazykových mutacích. Později na Tasmánii provozoval pilu a nepolevoval ani v literárním úsilí. Na jaře 1958 se stal australským občanem a přijal jméno Ian Debor. V důchodovém věku zatoužil po návratu do Evropy. Několik let žil ve Skotsku a nakonec ve Vídni, odkud dokonce přijížděl na pravidelné návštěvy do Prahy. Při jedné z nich v lednu 1970 zemřel na zápal plic. Tady je také pochován.

Je škoda, že paměti pokrývají jen nepatrnou část života muže, který prodělal převratný myšlenkový vývoj od přesvědčeného marxisty po zaníceného odpůrce Sovětského svazu. Získal pověst buřiče a provokatéra, i bedlivým studiem existujících historických pramenů se zdánlivě snadná otázka, kdo vlastně byl Vladimír Borin-Ležák, jeví jako stále hůře řešitelný rébus. Kniha *Za přeludem svobody aneb Tak bylo, je a bude...* proto nabízí mimořádně cenné svědectví, mnohé vysvětluje, uvádí na pravou míru četné fámy a polopravdy. Ačkoliv nemusíme s autorovým výkladem událostí vždy souhlasit, je na místě uznání pro trochu jinou, osvěžující perspektivu, ze které nahlíží vybrané kapitoly našich moderních dějin. Lze jen doufat, že také další pozapomenuté postavy protibenešovské exilové pravice se brzy dočkají zájmu badatelů. Část souvisejících osobních archivních fondů je stále takřka nezmapována (Jiří Bertl v Masarykově ústavu a Archivu AV ČR, Stanislav Brzobohatý-Berton v knihovně exilové a samizdatové literatury Libri prohibiti, Karel Locher v Archivu Národního muzea, Lev Prchala v Muzeu českého a slovenského exilu a emigrace 20. století a další).

♦ **Martin Nekola**